

INTEGRAREA DOMENIILOR ARTISTICE CA MIJLOC DE PREVENIRE A REZISTENȚEI LA EDUCAȚIE

*TATIANA GÎNJU, lector universitar,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*

Summary: Article points out the possibilities available to primary artistic disciplines to address facing contemporary pedagogy in resistance to education issues. The author follows from theoretical arguments and experimental results such that the problem addressed can be solved, largely due to the application of integrated technologies artistic fields: education literature and music education.

Integrarea domeniilor artistice (literatura și muzica) constituie o pîrghie educațională nu puțin importantă, deoarece contribuie la amplificarea procesului de influențare valorică a operelor de artă asupra educatului, făcîndu-l pe ultimul să fie mai bun în comportamentul cu cei din jur, să-și cultive un simț estetic elevat și o responsabilitate civică înaltă. Abordarea problemei de rezistență la educație din perspectiva orientării artistice a factorilor formativi spre asemenea aspecte, ne conduce spre examinarea posibilităților de care dispune la moment școala pentru a face ca elevii să acționeze cu mare pasiune și dăruire în traseul cunoașterii și cunoașterii de sine.

Actualmente asistăm la consolidarea unui nou concept educațional, centrat pe: *educația schimbării, libertății și democrației*. Evident, realizarea acestui concept fundamental nu se va bucura de succes fără a fi luate în calcul procesele de implementare metodologică și durabilă a conceptului *unității civice a tuturor factorilor educaționali*.

În sistemul național de învățămînt din trecut, de rînd cu disciplinele obligatorii de nivel unional, în agenda școlilor din partea locului, era rezervat loc pentru disciplinele culturii naționale: *Limba și Literatura română/ Limba și Literatura maternă; Istoria românilor/Istoria poporului de origine (...); Educația muzicală, Educația artistico-plastică*. În circuitul didactico-științific din trecut au fost vehiculați termenii: *trunchi de bază/ trunchi republican/ trunchi național și trunchi special* (facultativ, opțional) al conținuturilor educaționale.

Odată cu destrămarea sistemului educațional sovietic, brusc s-au schimbat prioritățile sistemului educațional național. Procesul de reabilitare a valorilor culturale autohtone decurge anevoios, înregistrînd confruntări, pe de o parte, dintre tehnologiile educaționale cristalizate în sistemul vechi, iar pe de altă parte, dintre tehnologiile europene modernizate centrate pe pedagogia *colaborării și libertății elevului*. Asemenea procese dinamice vorbesc despre faptul că

pedagogia națională nicidecum nu a ratat șansa de a implementa tehnologiile eficiente ale școlilor științifice din țările Europei (Franța, Germania, Olanda, Italia etc.).

Noi optăm pentru o didactică modernă centrată pe competențe datorită faptului că o astfel de abordare ar orienta cercetarea spre "accentuarea laturii metodologice de dobândire a unor cunoștințe diverse, cu un pronunțat caracter esențial și pragmatic" [1, p. 16]. Reieșind din aceste considerații, în materialul de față vom axa legătura metodologiilor educației literar-artistice și educației muzicale în baza interacțiunii acționale dintre componentele de conținut ale ambelor discipline, orientate spre schimbarea atitudinii pozitive a elevului față de educație. În scopul oferirii procesului nominalizat un aspect eficient, dintre toate formele de organizare a conținuturilor educaționale: *logică; genetică; concentrică; după puterea explicativă a cunoștințelor; ramificată; interdisciplinară; modulată și integrată*, propuse de către autorul [2, p. 144], pentru cercetarea în cauză noi solicităm organizarea *interdisciplinară și integrată*. În acest context vor fi supuse analizei competențele-cheie necesare pentru a fi formate în cadrul ambelor discipline artistice, concepute prin prisma unui *model transdisciplinar*.

Problema interacțiunii artelor deloc nu este un capriciu al timpului sau o prioritate a modei, ci dimpotrivă, procesele integraționale sînt un flux acțional-dinamic care vine din interioritățile, din esența fenomenelor sociale, economice și culturale ale umanității contemporane. Tendințele separării domeniilor de activitate, izolării și individualizării acestora au fost potrivite pentru perioada de acumulare a experiențelor specifice, care solicitau din partea actorilor angajați în proces a unor capacități/competențe cu rază îngustă de acționare, în timp ce la moment se schimbă radical rigorile înaintate în fața unei personalități.

Educația modernă urmărește formarea unei personalități polivalent dezvoltate, în conformitate cu codul genetic moștenit și cu demersurile familial, social și instrucțional contemporan, racordate la propriul demers educațional al educatului.

Peste toate acestea se evidențiază tehnologizarea marilor domenii de activitate umană, care, aparent, ar diminua dimensiunea artistic-estetică a educației, inclusiv a regăsirii factorilor de soluționare a stării de rezistență la educație.

Studiile în domeniu și practica educației artistic-estetice arată că omul contemporan nu este doar „înghesuit” în trăirile și aspirațiile sale artistic-estetice, ci obține și noi posibilități de manifestare a acestora anume datorită supertehnologizării vieții sale.

Printre aspectele primordiale ale problemei formării artistic-estetice a omului contemporan este interacțiunea artelor, în general, și *interacțiunea literaturii și artelor*, în special, eficiența educativă a căreia poate fi sporită în condițiile unui demers metodologic întemeiat științific, în așa modalitate ca *sensibilitatea artistică* să nu degradeze în decibelii concertelor din marile piețe

ale orașelor și în refuzul lecturii, ci să ofere fiecărui receptor de muzică și cititor de literatură starea estetică de bine – *starea de cânt* (I. Gagim) și *starea de lectură* (VI. Pâslaru).

Or, fiind omul esențialmente o ființă artistic-estetică – *Arta este esențială ființei*, scrie Șt.Lupașcu (1982), pierderea acestei calități ar însemna și pierderea identității sale umane, fapt imposibil, deși ipoteze cu privire la deznodământul fatal al unor realizări umane sau/și consecințe ale acestora (armele nucleare, chimică și biologică, catastrofa ecologică etc.) s-au făcut nu puține. Vom persevera deci în acțiunea de desăvârșire a ființei umane, astfel îndepărtându-ne de perspectivele sumbre ale umanității, cea mai semnificativă și mai eficientă formă de desăvârșire a acesteia fiind educația artistic-estetică, care este în stare și trebuie să se opună trăirilor mercantile, tendințelor spre acumulări materiale în defavoarea celor spirituale.

Procesul educațional este un fenomen deschis, care se desfășoară transparent în văzul tuturor actorilor a însăși procesului și în văzul factorilor sociali. Clasa de elevi este un „minilaborator social”, care întrunește în sine toate relațiile din societatea umană. Relaționarea, comunicarea, dialogul dintre elevi, elevi și profesor zi de zi îmbogățește experiența pozitivă a fiecărui actor al procesului educațional. O deosebită valoare această experiență capătă în condițiile comunicării artistice, unde aspectele acumulative ale frumosului restrâng câmpul aspectelor negative ale urâtului. Hărnicia, voința de a învinge, bucuria succesului personal și colectiv nu lasă loc pentru starea de complexare, de apatie, de indiferență. Ceea ce elevul nu poate exprima, comunica prin cuvinte, prin mesajele literar-artistice, el compensează această situație prin cânt, prin transpunerea sa și a celor care îl ascultă în rolul artistic al creației muzicale îngânate/interpretate.

În noul concept educațional – învățământul formativ-productiv, centrat esențialmente pe elev, prioritară este și interacțiunea pedagog-elev. Astfel *Legea conexiunii universale* se manifestă cu o forță dublă chiar la prima vedere, prin integralizarea celor două tipuri de interacțiune: a celor două genuri de artă, literară și muzicală, și a celor doi subiecți ai educației, pedagog-elev.

În cadrul primului tip de interacțiune, literatură-muzică, se produce și o interacțiune la nivel de opere: sistemul de valori spirituale ale scriitorului/muzicianului, prin operele create de aceștia, interacționează cu sistemul de valori spirituale ale elevului receptor, în rezultat producându-se/recreându-se atât opera de artă cât și o nouă valoare a elevului receptor de artă. Elevul, fiind o ființă reală, operează cu situații, ”mișcări” artistice, fapt care îl face să se transpună în rolul artistic al celui sau alt subiect codificat în mesajul literar, muzical etc.

În cadrul celui de al doilea tip de interacțiune, pedagog-elev, se produce un tip special de comunicare, care constă în medierea actului de percepție-comprehensiune-comentare-creare a operei de artă de către elev, pe care o desemnăm cu termenul *comunicare didactic-estetică*.

Absența termenului *artistic* din cadrul acestei sintagme este argumentată de prevalarea în cadrul activității de mediere a instruirii-educației literare și muzicale a cunoașterii științifice, pentru care operează termenii *didactic* și *estetic*, dar care conțin implicit și noțiunea de *artistic*. Al doilea argument în favoarea unei astfel de formule terminologice pentru activitatea de mediere a educației artistic-estetice este de domeniul unor rațiuni lingvistice, care cheamă la laconism și suplețe în stilul științific, și nu numai.

În continuare vom expune unele rezultate ale experimentului pedagogic din perspectiva problematicii abordate.

Etapa I – preexperimentală, cu caracter de constatare inițială a nivelului de dezvoltare literar-artistică și muzicală a elevilor claselor primare. La această etapă a fost testat nivelul general al culturii estetic-artistică. Etapa dată a inclus 4 subetape organizate la fiecare început de an școlar.

Etapa II – experimentală, consacrată realizării experimentului pedagogic de formare/dezvoltare a competențelor culturale evidențiate în Modelul FCEAE (formarea culturii estetic-artistică a elevului).

Etapa III – postexperimentală, etapa de validare, realizată în următoarele secvențe:

- a) test – sondaj;
- b) test – opțiune;
- c) test – integrare.

Pentru a oferi experimentului de constatare o orientare integrațională a metodologiilor educației literar-artistică- muzicale, elevii au fost implicați în realizarea mai multor acțiuni comportamentale cu conținut artistic (comunicare, interpretare/comentare, apreciere a elementelor valorilor de artă), ilustrate în tabelul nr.1.

În acest context au fost înaintate următoarele obiective formative:

- a identifica nivelul competențelor de comunicare orală a elevilor;
- a sesiza nivelul comprehensiunii de însușire a cunoștințelor specifice literaturii și muzicii;
- a stabili nivelul capacităților de apreciere independentă a elementelor valorilor de artă;

Tabelul 1. Fișa experimentului de constatare

Perioada	Nr. de elevi	Proba	Acțiunea	Descriptorii compet. comunicative	Indicatori
1	2	3	4	5	6
IX-2011 – 05 –	49 (școala	Proba nr. 1.	1) Comunicarea orală pe subiectul propus.	1.1. Comunică arbitrar.	Suf./ ins. da /nu

2012	rurală) +51 (școala rurală)	Test- expres	2) Selectarea cunoș- tințelor artistice specifice. 3) Comentarea acțiunilor de apreciere a valorilor de artă.	1.2. Se înscrie în subiectul comunicării. 1.3. Abordează o arie largă de subiecte tangențiale.	Conving./ m. p. conving.
IX-2012- 05-2013	49 (școala rurală) +51 (școala rurală)	Proba nr. 2. Chestiona- rea	Formarea răspunsurilor la subiectele chestiona- rului.	2.1. Cunoaște specificul cunoștințelor din domen. artei. 2.2. Găsește legăturile dintre limbă/literatură și muzică. 2.3. Stabilește raporturi Între imaginile literar-artistice și muzicale. 2.4. Anticipează subiectul comunicării. 2.5. Identifică diferențele dintre limbajele literar-artistice și muzicale.	Corect/ incorect; bine m.p.b da/nu da/nu da/nu bine/f. b. Incorect.
IX-2013- 05-2014	49 (școala rurală) +51 (școala rurală)	Proba nr. 4. Întrebare- răspuns.	Aprecierea/evaluarea valorilor de artă	1.1. Expune păreri proprii. 1.2. Expune părerea altora. 1.3. Caută asocieri artistice afirmate.	Da/nu da/nu bine/ m.p. bine

Tot la această etapă experimentală a fost testat un eșantion de 22 de profesori școlari de la clasele primare, Gimnaziile din Biliceni-Vechi, Iezărenii-Vechi, Sângerei și mun. Bălți la subiectele:

- definirea educației literare și educației muzicale;
- stabilirea specificului cunoștințelor educației literar-artistice și educației muzicale;

- argumentarea legăturilor posibile dintre metodologia ELA (educației literar-artistice) și metodologia EM (educației muzicale) ca mijloc de ameliorare a rezistenței la educație.

Analiza rezultatelor a demonstrat că la primele două probe-activități, învățătorii, în marea sa majoritate dau dovadă de o cunoaștere suficientă a ELA și EM, în timp ce la subiectul „argumentării necesității de integrare a metodologiilor și tehnologiilor de realizare eficientă a dezideratelor în acest sens” rămîne mult de dumerit. De aceea, a fost nevoie de a elabora un Ghid metodic și de a promova o serie de traininguri cu învățătorii-experimentatori și învățătorii-experti/evaluatori pe parcursul anului școlar 2011-2012.

Experimentul pedagogic de formare la nivel de învățători și la nivel de elevi.

A. Experimentul pedagogic de formare la nivel de învățători.

În legătură cu desfășurarea acestui compartiment au fost înaintate următoarele obiective:

- 1) Formarea la învățători a unei viziuni integrale asupra metodologiei ELA și EM;
- 2) Formarea competențelor profesionale, care să fie axate pe asigurarea educației axiologice-estetico-artistice a elevilor;
- 3) Valorificarea unei praxiologii educaționale cultural-polivalentă.

B. Experimentul pedagogic de formare la nivel de elevi a fost realizat în baza Modelului FCEAE.

Validarea modelului FCEAE a vizat următoarele obiective:

- a) a identifica în ce măsură elevii sînt în stare să accepte procedeele metodice de comunicare la intersecția acțiunilor literar-artistice și celor muzicale;
- b) a constata dacă activitățile de comunicare bazată pe metodologiile LAM (literar-artistice-muzicale) integrate asigură efectul formativ-cultural al elevilor claselor primare;
- c) a selecta logistic factorii facilitatori și a atenua factorii frenatori ai procesului de implementare a modelului FCEAE din perspectiva educației axiologice.

Astfel, rezultatele experimentale confirmă ipoteza că didactica modernă cere învățătorului să abordeze în mod creator și interdisciplinar lecția elevului din clasele primare care se lansează în lumea cunoașterii propulsat de o profundă curiozitate. Această tendință-trebuință de a afla, de a cunoaște, de a cerceta, de a se schimba apare diferențiat ca intensitate și formă de manifestare, dovedindu-se a fi deosebit de sensibilă la stimuli. Dar această tendință-trebuință este în același timp benefică formării-dezvoltării artistic-estetice a elevului, fapt înregistrat de o a doua didactică – *didactica artelor*, care nu desființează didactica clasică, întemeiată pe principiile cunoașterii științifice, ci o completează cu principii ale cunoașterii artistic-estetice, ceea ce duce de la sine la formarea personalității rezistente la influențele negative ale mediului.

Referințe bibliografice:

1. ARDELEANU, A.; MÂNDRUȚ, O. *Didactica formării competențelor*. Arad: Vasile Goldaș University press, 2012. 212 p.
2. FRUMOS, F. V. *Didactica – fundamente și dezvoltări cognitiviste*. Iași: Editura Polirom, 2008. 213 p.
3. GAGIM, I. *Știința și arta educației muzicale*. Chișinău: ARC, 2007. 222 p. [ISBN 978-9975-61-423-8](#).
4. PÂSLARU, VL. *Introducere în teoria educației literar-artistice*. Chișinău: Museum, 2001. 312p.